

Az állami erdőtisztek ügye.

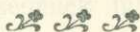
Az állami erdőtisztek ügyének legujabb stádiuma a most nyilvánosságra került 1912. évi állami költségvetésben jut kifejezésre, amely a múlt évi álláspont legkirívóbb és legigazságtalanabb hibáit megszünteti, — a többit reméljük, megérleli az idő, mert jogos kívánságokról van szó.

A kormány megváltozott álláspontja abban jut kifejezésre, hogy a fa- és földjárandóságok ismét visszaállíttatnak az ujonnan belépő tisztviselőkre nézve is, egyébként azonban a költségvetésbe csupán a folyó évi költségvetés indokolásában kilátásba helyezett állásarányosítás második részlete van felvéve. A költségvetés indokolásának a fa- és földjárandóságokra vonatkozó része következőképen hangzik:

„Miután az 1911. évi költségvetési indokolásban foglaltak szerint szándékolt azon differenciális elbánás, hogy a fa- és földilletmény birtokában lévők azt megtarthatják, az ezután kinevezendők azonban azt csak a megállapított ár, illetve bér fizetése ellenében kaphatják meg, az érdekeltekre nézve — amint erről meggyőződni alkalmam volt — a szolgálat érdekeire is kiható hátrányos állapotot teremtett volna, ennek megszüntetése iránt kívánok intézkedni.

Ebből folyólag tehát az 1911. évben fa- és földilletmény élvezete nélkül kinevezett erdőtisztek 1912. évi január hó 1-től számítólag, valamint az ezután kinevezendő erdőtisztek is meg fogják kapni és folytatólag magasabb fizetési osztályba történő kinevezés esetében a magasabb járandósággal fogják élvezni a nekik is, ugymint korábban kinevezett tisztársaiknak ellenérték nélkül adandó fa- és földilletményeket. Ezen méltányossági tényből folyólag a fa- és földilletmény váltsága czimén némi költség-többlet volt számításba veendő.“

Összesen kereken 130.000 K az a kiadási többlet, amely a létszámrendezés és a fa- és földjárandóság teljes visszaállítása czimén 1912-ben felmerül.

Az osztrák birodalmi erdészeti egyesület tanulmányutja.

(Folytatás.)

Szeptember 15-én este Szeged városa látta a királyhalmi szakiskolához közel eső várostanyán vendégül az utazó társaságot. Vacsora közben *Lázár György dr.*, Szeged város polgármestere üdvözölte a vendégeket a következő szavakkal:

„Mint Szeged város polgármestere üdvözlöm Önöket a városi tanács nevében, mint szívesen látott vendégeket, akik oly szeretetreméltóak voltak tanulmányutjukban városunkat is érinteni. Igen örvendünk mi ezen, nemcsak azért, mert vendégeinkben a velünk szövetséges viszonyban élő szomszédállam nemes fiait tisztelhetjük, hanem azért is, mert látogatásuk célja azt a haladást tanulmányozni, amelyet a földművelés terén a Magyar Alföldön az utolsó négy évtized alatt nézetem szerint észlelhetők. Emelem poharamat a mi igen tisztelt ausztriai vendégeinkre s köszönöm, hogy városunkat látogatásukkal szerencséltették!”

Auersperg Károly herceg: „Ismét abban az örömben van részünk, amelyben már Szabadkán is részesültünk, hogy mint osztrákok úgy fogadtattunk, amint testvér szokta testvérét fogadni. Ez az érzésünk volt már Budapesten s ebben az érzésben megerősített minden egyes alkalom, ahol a magyar állam vagy a magyar önkormányzat képviselői előttünk nyilatkoztak. Ha mi erdőgazdák egymást szívélyesen üdvözljük, az a közös hivatás alapján természetes; különösen annak tartozunk tehát hálával, aki más okokból lát minket szívesen, amint ezt a polgármester ur is tette, aki a két ország szövetségére hivatkozva, kifejezte, amit valamennyien érzünk. Kérem önöket, hogy hálánk jeléül poharat emeljünk és felkiáltunk: Éljen Szeged város és igen tisztelt polgármestere!”

Felszólalt még *Schmid István* erdőtanácsos, a reichstadti felső erdészeti tanintézet igazgatója, akit már a Margitszigetről mint kitűnő, költői eszmemenettel és lendülettel rendelkező szónokot ismertünk. Szavai ezuttal az eddig nyert számos kedvező benyomásnak és az Alföld szépségeinek szóltak. Köszönetet mondott végül azoknak, akik ezt a szép utat előkészítették s most is velük

tartva, nemcsak szakbelileg, hanem minden más tekintetben felvilágosítást nyújtanak.

Szeptember 16-án délelőtt Szeged város erdeit tekintette meg a társaság, ideértve az erdőőri szakiskola kezelésébe adott területet is, amely a 4350 ha összterületből 348 ha-t tesz ki. A szegedi állami erdőgondnokság 1886-tól 1910 végéig 2862 ha-t erdősitett s ehhez utánpótlásokkal együtt 9,840.000 lombcsemetét és 830.000 feketefenyőt használt fel, ezenkívül azonban csemetekertjeiből kopárok fásítására és általában más erdőbirtokosoknak 48,900.800 erdei csemetét, 95.000 nemesített gyümölcsfát és 76.000 vad gyümölcshalnyt szolgáltatott ki.

Vendégeink itt az ország egyik legrégebb, de egyuttal legbelteresebb homoki erdőgazdaságával ismerkedtek meg, amely immár negyed század óta egy és ugyanazon kiváló szakerő cél tudatos vezetése alatt állva, a homoki erdőtelepítésnek és ápolásnak valóságos iskolájává fejlődött.

Utunk elsősorban az állami gyümölcsfaiskolába vezetett, amelyben megcsodáltuk az elsőrendű gyümölcsfákat. Hogy egyébként a homok mit képes gyümölcsben produkálni, arról már előző este meggyőződünk, amidőn Kiss Ferencz főerdőtanácsos saját termelésű gyönyörű őszibaraccokkal kedveskedett.

A gyümölcsfaiskolával kapcsolatos erdei csemetekertben 30.000 amerikai kőris, 21.000 fehér nyár, 2000 szil, 15.000 nyír és 3000 ákác van eliskolázva.

Megtekintettük azután az 1870-ben telepített s 1890-ben egyszer már kihasznált Bilisich-erdőt, a benne lévő faraktárral és kísérleti ültetéssel, a már kétszer kihasznált Pilich-erdőt, amelyben számos törzset tultartottak még egy fordulóra, folytatólag pedig a Mészáros-erdőt, legnagyobbbrészt 15—20 éves állományokkal, amelyekből próbaterek adatai közöltettek vendégeinkkel és több helyen mély talajbemetszések módot nyújtottak a talaj különféle rétegeit is közelebből szemügyre venni, ami különösen érdekelte osztrák szaktársainkat. A próbaterek adataiból álljon itt is néhány: 19 éves ültetett ákácokban a hektáronkénti törzsszám 703, az átlagos magasság 17 m, az átlagfa köbtartalma 0.255 m³, az összes fatömeg 179 m³. A felsőásotthalmi erdőben 18 éves ültetett ákácokban a hektáronkénti fatömeg 164 m³-nek találtatott.

Ugyanebben az erdőben kiváló minőségű fekete homokon alkalmunk volt különféle fafajok bámulatos gyors növésű példányaikat megcsodálni. 23 éves korban gyönyörű alakú kifejlődés mellett a kanadai nyár mellmagasságban 48 cm, a szil 28 cm, a tölgy és ákác 26 cm, a platán 24 cm, az amerikai dió 19 cm átmérőt is elér, a kiválóbb törzsek magassága pedig 20 m.

Az erdőőri szakiskola erdejében az 1884. évből való legrégibb feketefenyves, a késői tölgy (*Quercus tardissima*) és több elegyes faállomány kötötte le érdeklődésünket, legvégül pedig a szakiskolát, csemetekertjét és meteorológiai állomását tekintettük meg.

Az ebéd a szakiskola egyik termében várt reánk; ennél ismét több figyelemre méltó felszólalás történt.

Auersperg Károly herczeg: „Napról-napra a bucsu fájdalmas pillanatait éljük át s így ma is meg kell válnunk *Kiss* főerdőtanácsos és *Teodorovits* erdőtanácsos uraktól, akik eddig kísérték, hajlékukban otthont nyújtottak nekünk s akiknek ezért őszinte köszönettel tartozunk. Egy régebbi megállapodásunk, hogy szakszerű megbeszéléseinket későbbre tartjuk fenn, mégis legyen szabad egyet most már felemlítenem: mindnyájan csodáljuk, hogy töretlen utakon járva, oly nagy vonásokban működtek (Grosszügigkei), működésük nem merült ki aprólékos kísérletezésekben, hanem gyorsan felismerték a helyeset. Az elkövetett hibákra Önök maguk mutattak reá szabadelvű módon (freimütig), de ami tévedés előfordult, mindaz messze elmarad jelentőségében a mögött, amit alkottak. Őszintén sajnálom, hogy nem bírom a magyar nyelvet s nem közölhetem ezt Önökkel anyanyelvükön.“ A házigazdákra és *Teodorovits* erdőtanácsos családjára üríti poharát.

Kiss főerdőtanácsos felszólalásában mindenekelőtt köszönetet mond *Auersperg* herczeg elismerő szavaiért. Különös öröme szolgál, hogy 25 évi ottani működés után először volt alkalma erdőgazdasági tevékenységének eredményeit ily illusztris társaságnak bemutatni. Határkőnek tekinti ezt a napot működésében és örömmel néz az őszinte és tanulságos kritikának elébe. Amidőn egy negyedszázad előtt működését megkezdte, a magyar alföldi erdőgazdaság elvei és eljárásai még nem voltak megállapítva, sőt az első kísérletek sok tekintetben éppenséggel téves irányt követtek. Ezeket az elveket és eljárásokat tehát először meg kellett állapítani

ami a talaj változó minősége mellett nem volt könnyű. A talajnak ez a lépten nyomon való változása és a homoki erdők intenzív ápolásának szükségessége az, ami az ottan gazdálkodótól most, az eljárások megállapítása után is, odaadó munkásságot kíván. Szívből üdvözli a vendégeket a maga és kartársa, *Teodorovits* Ferencz nevében is.

Guttenberg udvari tanácsos mindig sajnálta, hogy ők osztrákok oly kevéssé tudták, hogy szomszédaik mit alkotnak s a magyar erdőgazdaság előhaladását nem kísérhették figyelemmel. Nagyon kívánatosnak tartaná, ha egyik, a kellő nyelvismeretekkel bíró szakreferens a közvetítő szerepét elvállalná és a külföldet megismertetné a magyar erdőgazdák tevékenységével, amelyet mi kirándulásunkon becsülni tanultunk. Szeged város területén kitűnő erdőgazdasági sikereket láttunk. Boldog az az erdész, akinek a sors megengedte, hogy 25 évi működés után annak gyümölcsét is szépen érni lássa, mint ebben az esetben! Ha valaki, úgy ő érdemlené meg, hogy emléke működése területén megörökíttessék. Régi közmondás, hogy próbálni többet ér, mint tanulni (Probiere geht übers Studieren). Itt sokat próbáltak, de nem feledkeztek meg a tanulásról is, kutatták a jelenségek okait s így jutottak a helyes utra. Azt az elvet, hogy a legkisebb területrésztetekre is a viszonyoknak megfelelő fafaj telepíttessék, mindenütt érvényesítve láttuk s különösen hálásak vagyunk, hogy a talaj megnyitása által több helyen módunkban volt a mélyebb talajrétegek titkaiba is betekinteni. Éljen Kiss főerdőtanácsos!

Boitner Gyula erdőfelügyelőt büszkeséggel tölti el, hogy egykori tanuló társai az osztrák kollégák teljes elismerésében részesülnek. Az osztrák és magyar erdőtisztek szoros barátságára üriti poharát.

Délután 3 órakor a társaság kocsikon Horgosi Királyhalom állomásra hajtott, ahonnan különvonaton Szeged-Rókus állomásra utazott s ott kiszállva, Szeged városát megtekintette. A Széchenyi-tér a városházával és szobraival, valamint a kulturpalota gyűjteményeivel és értékes képtárával különösen megnyerte a vendégek tetszését.

Este a főállomásról, ahová időközben a különvonat kocsijait átvitték és a rendes gyorsvonathoz csatolták, tovább utaztunk Temesvárra, ahol *Dömötör* Tihamér kir. erdőfelügyelő, *Török*

Sándor m. kir. erdőtanácsos, erdőőri szakiskolai igazgató és a szakiskola tisztikara fogadtak. A közös vacsorát a Koronaherczegnyszálló éttermében fogyasztottuk el, ahol a város nevében *Bélay* városi tanácsnok ur csatlakozott hozzánk.

Eddig kirándulásunknak az időjárás rendkívül kedvezett, derült, csendes őszi napok voltak. Temesvárra érkezésünk utáni éjjelen azonban ritka heveségű zivatar tört ki, amely fordulatot hozott az időjárásban, tetemesen lehűtötte a levegőt és már a következő napon is esőt hozott, habár csak rövid időre. Nem vehettük rossz néven, hogy a temesváriak 105 esőtlen nap után ennek az esőnek örvendtek, bár mi még néhány napra szívesen elodáztuk volna.

Szeptember 17-én délelőtt a vadászerei erdőőri szakiskolát és a szomszédos erdőt tekintettük meg. Az Erdészeti Lapok olvasói előtt nem ismeretlen ennek az iskolának mintaszerű berendezése, ahol a célszerűség az abszolút értelemben vett renddel és csínnal párosul. Maga az épület, annak berendezése, nemkülönben rendkívül gazdag erdészeti és vadászati mintagyűjteményei és taneszközei, végül az a szigorú fegyelem, amelyben a növendékek neveltetnek, rendkívül megnyerte vendégeink tetszését, akik hosszasan időztek az iskola épületében. Azután a 15 ha nagyságú csemetekert és gyümölcsfaiskola megtekintése következett. Óriási terjedelme, a benne uralkodó rend, a jó csemetanyag meglepte az osztrák erdőgazdákat, de a kert nagyságát, a széles utakat s a benne folyó, kereskedelmi kerteszethez hasonló üzemet (évenként 4 millió csemete kerül onnan szétküldésre) nem helyeselték valamennyien, a kertet inkább csak az oktatás céljainak megfelelő méretekben tartották indokoltnak, többek között azért is, mert szerintük jelen méretei mellett a növendékek nem kapnak helyes képet azokról a szerény anyagi eszközökkel létesítendő csemetekertekről, amilyeneket nekik kell telepíteniök a gyakorlatban. Oly nézet, amely akkor, amikor néhány év előtt az erdőőri szakoktatás reformja volt napirenden, magyar részről is elhangzott.

Azután a mesterséges fáczántenyésztést tekintettük meg, amelyről Muck András m. kir. erdőmérnök nyújtott felvilágosítást, ezt követően pedig körutat tettünk az erdőben, ahol az egyik kitermelt vágás sokoldalú termékeinél időztek vendégeik hosszasan. A szép korfokozatban emelkedő teljes sűrűségű fiatalosokat,

amelyek elő- és köztes használat melletti makkvetésből eredtek, nagyjából már csak a kocsiról láthattuk. Ellenben több kísérleti területet a megeredt eső daczára tüzetesen szemléltünk meg (gyéritési kísérletek, makkvetés különféle eredetű makkal, a sorközi megmunkálás hatását demonstráló kísérletek). Itt a tanár urak érezték magukat elemükben és jegyezték a táblákra irt adatokat.

Visszatérve a szakiskolához, itt az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmányának egyik képviselőjétől, *Osztroluczky Géza* ny. főispán, földbirtokostól kellett nagy sajnálatunkra elbucsuznunk, akit ügyei hazaszólitottak. Ő képviselte magyar részről egyedül az erdőbirtokos osztályt s őszinte hálával tartozunk neki a tanulmányuton való részvételéért.

A szakiskolai telepen az osztrák vendégek, élükön *Auersperg* herczeggel, látogatást tettek *Török Sándor* igazgatónál (amit egyébként a herczeg Királyhalmán sem mulasztott el), majd pedig ebédre gyűlt a társaság a szakiskola egyik erre a célra berendezett termében.

Az ebéd során először *Török Sándor* szakiskolai igazgató üdvözölte a vendégeket.

Auersperg Károly herczeg: „Igen tisztelt erdőtanácsos és igazgató ur! Minél előbbre haladunk tanulmányutunkon, annál tökéletesebb képet nyerünk a magyar erdőgazdaságról, úgy hogy nem lehetünk eléggé hálások azoknak, akik a megtekintendő erdőket megállapították. Láttunk erdőket, amelyek a növekvés gyorsaságára nézve nem hagytak kívánni valót, azt is láttuk, miként hódíttatnak meg oly vidékek nagy szeretettel és szakértelemmel az erdőtenyészetnek, amelyekről elődeink nem is álmodták, hogy ott valaha erdő lesz. Ma ez a kép azzal bővült, hogy láthattuk, miképen gondoskodnak arról, hogy amit Önök alkotnak, a jövőre is fentartassék. Látjuk, hogy tudományosan képzett férfiak vezetése alatt erőteljes, jóra való fiatal embereket neveltek itt, akikre ezen erdők jövő őrzése és gondozása lesz bízva. Láttuk, hogy ez az iskola mily mintaszerű berendezéssel bír, mily gazdagok gyűjteményei és mily talpraesett emberanyag népesíti be ezt az iskolát. Ha felmerült az az aggodalom, hogy ily pompás iskola talán nem alkalmas arra, hogy oly embereket neveljen, akiknek később szerény állásban kemény küzdelmeket

kell kiállani, ugy evvel szemben azt hiszem, hogy ebben a tekintetben mégis a nevelés szelleme a döntő. Ha ez a szellem helyes, ugy sok veszély elhárítható. Szóval láttuk, hogy az erdő jó kezekben lesz, ha ez a fiatalság fogja őrizni és nevelni. Ennek a fiatalságnak nevelőire, elsősorban az iskola igazgatójára emelem poharamat, kinek szilárd kezében nyugszik ezen iskola vezetése!“

Vadas Jenő min. tanácsos benső örömének ad kifejezést, hogy az osztrák erdészet képviselőit s ezek közül is különösen az erdészeti tanügy ápolóit e helyen üdvözölheti, ahol ő maga tanári pályáját megkezdte. „Bár Önök e helyen nem járnak feltétlen erdőtalajon, másutt meggyőződhetek arról, hogy mily szívós kitartással küzdünk oly területek erdőgazdasági meghódításáért, amelyek mezőgazdasági művelésre állandóan nem alkalmasak s meggyőződhetek, hogy az erdő szeretete mélyen és kiirthatlanul él a magyar erdészek szívében is. Az erdő szeretetéből, mint közös forrásból fakad az a kollégiálitás, amely az erdészet körében uralkodik s evvel a kollégiálítással emelem poharamat az osztrák tanárookra: vivat academia, vivant professores!“

Guttenberg Adolf lovag abból indul ki, hogy az erdészeti tudomány nemzetközi, közös tulajdona mindazoknak, akik az erdőt óvni és ápolni hivatottak. A ma megtekintett tanintézet éppenséggel fényes berendezésű és gondolkodóba esnék, hogy ezek után meghívná-e a magyar kollégákat egy osztrák erdőőri iskola megtekintésére (Förster-Schule). A szellemnek azonban egyenlőnek kell lennie itt is, ott is: katonás nevelés, szigorú fegyelem! Evvel az iskolával *Vadas Jenő* min. tanácsos ur kettős vonatkozásban áll, először mint egykori igazgatója, aki a ma látottak megalapozásánál közreműködött, másodsor mint az erdészeti kísérleti ügy vezetője. Nagy érdeklődéssel tekintettük meg — ugymond — a tanulságos kísérleti területeket s ha azok fiatalabbak is ahhoz, semhogy már ma következtetéseket lehetne levonni, a jövőben bizonyára igen becses eredményekhez fognak vezetni s azért utódaink nagy hálaival fognak adózni *Vadas* min. tanácsos urnak. Nagy sulyt helyez szülő a gazdasági és tudományos téren való együttműködésre és *Vadas Jenőt* élteti.

Schmid István erdőtanácsos Temesvár városát és képviselőjét, *Bélay* városi tanácsnok urat éltette.

Időközben megérkezett dr. *Telbisz* Károly udvari tanácsos Temesvár polgármestere és meghívta a társaságot a város megtekintésére. A szíves meghívás alapján el is ejtettük a bisztrai erdőnek délutánra tervezett megtekintését, amely erdészeti tekintetben ujat a délelőtt látottak után úgy sem nyújtott volna és kocsira ülve mindenekelőtt a városi vízerőművet tekintettük meg *Szilárd* Emil városi főmérnök és *Billings* Henrik villamtelepi igazgató vezetése mellett. A 900 lóerőt szolgáltató erőmű létesítése igen érdekes műszaki probléma volt, amennyiben a Bégát teljesen sík vidéken a kellő esés nyerése végett egyfelől hosszú töltések közé szorítva fel kellett duzzasztani, másfelől a csatornának az erőmű alatti részét annyira le kellett mélyíteni, amennyire azt a lefolyás lehetősége éppen megengedte.

A gyárvárosi villamtelep megtekintése után az impozáns Millenium-templomot tekintettük meg, ahol *Pacha* István apátplébános fogadott. Azután részben gyalog, részben kocsin folytatott utunkat a Ferencz-József-sétányon át az állami gimnáziumhoz, azután a Losonczy-térre, a katonai élelmezési raktárhoz és a hadapródiskolához mentünk, melyeket azonban csak kívülről tekintettünk meg; ellenben a józsefvárosi zárda nagy internátusát, amelyben 2000 növendék talál helyet és részesül kitűnő oktatásban, tüzetesebben megnéztük. Útközben bejártuk a Temesvárt jellemző nagy gondozott parkjait, láttuk a szabályozott Bégát, a rajta átvezető szép új vasbetonhidakat, a lerombolás alatt álló régi erődítvényeket, melyek helyén új városrészek emelkednek, a Hunyadi-kastélyt stb.

S ha mindebből még nem győződünk volna meg arról, hogy Temesvár a legjobb uton van arra, hogy az ország egyik legszebb és legjelentékenyebb városa legyen, úgy bizonyára felismertük volna ezt a városházán, amelynek közgyűlési nagytermében a város multjára vonatkozó számos okmány és rajz, s a jövő alakulást ábrázoló nagyszabású szabályozási és építkezési tervek kapcsán dr. *Telbisz* polgármester igen vonzó, figyelmünket teljesen lekötő szabad előadásban ismertette a város multját, jelenét és a jövő terveit. Bármily érdekesek voltak azonban e fejtegetések, kívül esnek a lapunk célja által megszabott kereteken s így csupán azt említjük még meg, hogy a közgyűlési

terem szomszédságában *Káldor* Ágoston tanár igen gazdag lepkegyűjteményt, *Lintia* Valér tanár pedig a Bánát madárfaunáját állította ki; a nagy szorgalomról és rendszeres munkáról tanuszkodó gyűjteményeket vendégeink hosszasan tanulmányozták.

Ekként bizony erősen reánk esteledett s éppen annyi időnk maradt, hogy átöltözködhettünk s azután a temesvári mérnök- és építészegyletnek a Koronaherczeg-szállóban lévő, babérfákkal, tölgylevélkoszorúkkal és ezekben elhelyezett villanylámpákkal rendkívül izlésesen díszített helyiségeiben a Temesvár városa által nyújtott fényes vacsorához gyűltünk össze. Vacsora közben *Telbisz* udvari tanácsos, polgármester a következő szavakkal köszöntötte fel a vendégeket: „Üdvözlöm őfőméltóságát, Auersperg Károly herceget és az osztrák birodalmi erdészeti egyesület tisztelt tagjait s köszönöm, hogy szivesek voltak Temesvárt időzni. Mindig örvendünk annak, ha külföldi vendégeket üdvözölhetünk körünkben, mert a velük való érintkezéstől a haladásra új impulzust várunk s mert abban a kellemes reményben élünk, hogy vendégeink, amire elhagynak, hazánk barátaivá lettek. Örvendünk annak, hogy kedves vendégeink előtt bizonyosságot tehetünk arról a szilárd elhatározásunkról, hogy azt a világtörténelmi missziót, amelyet Temesvár a múltban betöltött, kulturális téren a jövőben is betöltjük. Ehhez az előbbre haladott európai népcsaládok rokonszenvére van szükségünk s abban a szép hitben vagyunk, hogy e téren ma ismét egy lépéssel előbbre haladtunk. Ebben a kellemes reményben és azzal a kéréssel, hogy Temesvár polgárságát szives emlékekben tartsák, emelem poharamat az osztrák birodalmi erdészeti egyesület szeretetreméltó elnökének és tagjainak egészségére!”

Auersperg Károly herceg: „A mi tanulmányutunk a magyar erdőgazdaságnak, tehát az őstermelés egyik ágának szól, amelynek mi erdőgazdák hivatásszerűen élünk. Az őstermelésnek azonban különös a sorsa: legközelebb áll a természethez, melynek erőforrásait legközvetlenebbül igénybe veszi, azoktól függ s az embert is legkevésbé idegeníti el a természettől, a röghöz köti, haza- és fajszeretetét megóvjá. De az őstermelés is folyton finomodik, őseredeti alakját elveszti, iparszerű jelleget vesz fel s végül az iparnak engedi át a tért. Sokszor úgy véljük ekkor, hogy a

városoknak és az iparnak ez a tulsulyba jutása végre is elveszti a talajt lábai alól és az előrehaladó iparosodással (Industrialisierung) az igazi népiességnek és hazaszeretetnek (wahres Volkstum und Heimatsgefühl) el kell tűnnie. Ez az ellentét város és őstermelés között különösen a drágulás idejében, amelyet ma élünk, komoly természetű, különösen ha olyanok, akik sem az őstermeléshez, sem az iparhoz nem tartoznak, a várost a falu, vagy Ausztriát Magyarország ellen izgatják. S ha már kezdetét vette a harcz, a kedélyek elhidegülnek s a két fél mindig jobban elidegenedik egymástól.

Éppen ezért nekünk erdőgazdáknak felette érdekes az a bepillantás, amelyet Ön, igen tisztelt polgármester ur, e szép város történetébe tennünk engedett s értékesek azok a magyarázatok, amelyekkel azt kísérte.

Oly városi szervezetet (Städtewesen) ismertünk itt meg, amely nem a földművelés alapján fejlődött, hanem kezdettől fogva polgári jelleggel bírt. E város gazdagsága nem nyugszik nagy földbirtokán, mint más magyar városoké, — s mégis azt tapasztaltuk körutunkban, mint örökíti meg az Önök hazaszeretete az országnak és szülővárosuknak minden jelentős eseményét kőből faragott vagy ércbe öntött emlékművekkel; láttunk a város tözsomszéd-ságában egy pompás iskolát, amely az erdőgazdaság szolgálatában áll; láttuk, mint nevelik a Sacré ceur tiszteletes nővérei városuk leányait oly módon, mely biztosíték arra, hogy a házi tűzhelyhez gazdag áldást hoznak. Hozzánk erdőgazdákhhoz hasonlóan, Temesvár városa nagyszerű vízművénel a természet őseréjét állítja szolgálatába. Mindent, amit Ön, polgármester ur, kezdeményez, a siker koronázza, városában új élet és jólét ébred s a valóban egészséges alapon épült városi szervezet szívet örvendeztető látványa felette tanulságosan és békítően hat.

Históriai talajon állunk. A polgármester ur előadása Temesvár multjáról arra emlékeztetett bennünket, miként mentetett meg a keresztény kultúra Temesvár és Bécs falai alatt véres küzdelmekben, amelyekben Európa hősei siettek a szorongatott kereszténység segítségére.

Ma békés időket élünk és Isten óvjon attól, hogy Temesvár valaha ismét oly segítségre szoruljon, mint akkor. De a multba vetett pillantás arra tanít, hogy az elődeink által egyesült erővel

véres harcok árán kiküzdött béke érdemes arra, hogy egyetértésben élvezzük. Utánozzuk azt a hősi nemzedéket, amely hűen összetartva kulturánkat megmentette, egymást segítve e kultúra további kiépítésében gyermekeink és unokáink javára.

Szavaimat őszinte köszönetünk nyilvánításával zárom és poharamat emelem szép Temesvár szab. kir. város mindenkori virulására és kiváló polgármesterének, Telbisz dr. udvari tanácsos ur maradandó jólétére! Éljen!"

Guttenberg Adolf lovag az osztrák és magyar erdőgazdák között fennálló barátságos viszonyt szeretné az osztrák és a magyar népre kiterjeszteni. Ne állítsuk előtérbe azt, ami bennünket elválaszt, hanem keressük azt, ami egyesít. Hivatkozik arra, hogy fia egy temesvári magyar család leányával jegyezte el magát.

Vest Ede lovag, a temesvári kereskedelmi és iparkamara elnöke, az örökifju Guttenberg Adolfot élteti.

Schmid erdőtanácsos magasztalóan szólt Temesvár fellendüléséről a várfalak ledőlése óta. „Ehhez a fejlődéshez azonban kiváló, erőskezű férfiak is kellettek és nagy szerencse, hogy a város oly kitűnő vezérrel bírt, mint Telbisz dr., aki derék munkatársakat gyűjtött maga köré, nem utolsó sorban pedig technikusokat, Így társult itt egy alapvető adminisztratív tehetség műszaki tudással. Láttuk a város műszaki férfiainak kiváló alkotásait s ha Temesvár nagygyá, széppé fejlődik, ezt nagyrészt mérnökeinek köszönheti. Azért emelem ezt ki, mert Ausztriában a műszaki kar még mindig második sorban áll s csak örömmel üdvözölhetjük a polgármester ur bölcsességét, amely a város mérnökeinek kellő működési teret biztosított.” *Szilárd* Emil városi főmérnököt élteti.

Sallac tanár csodálattal szól a magyar erdészek természettudományi készütségéről s a növényfiziológia gyakorlati érvényesítéséről, különösen a homoki erdőnevelés terén. De az erdészek mellett mások is intenzíve foglalkoznak a természettudományokkal, amint a látott igen érdekes gyűjtemények bizonyítják. *Káldor* és *Lintia* tanárookra emel poharat.

Éjfél felé járt az idő, amidőn szives házigazdáinktól elbucszva, rövid nyugovóra tértünk, mert másnap bizony igen korai volt indulásunk.

Szeptember 18-án 6 órakor reggel már a vonatban ültünk,

amely — sajnos csöpörgő esőben — Karasjeszenőre vitt, ahol *Ajtay* Jenő m. kir. erdőmérnök, a deliblati homokpuszta gondozója fogadott. Rövid villásreggeli után kocsira ültünk és a Karast kísérelve érdekes lősz-dombsor mentén Gerebenczre hajtottunk, ahol szakadó esőben elértük a homokpuszta szélét.

A deliblati homoknak a szegedi és szabadkai homokvidéktől eltérő jellege mindjárt az első pillanatban szembeszökő volt. Mig ott alig láttunk néhány méternyi homokbuczkákat, itt 40—50 *m*-nyi relativ szintkülönbségekkel találkoztunk, ami osztrák vendégeinket nagyon meglepte. A homokbuczkákról azonban figyelmünk csakhamar elterelődött, mihelyt ahhoz a 70—80 éves feketefenyő-állományhoz értünk, amely Gerebencz tőszomszédságában a deliblati pusztán Bachofen határörvidéki erdőigazgató által eszközölt első erdősítésekben fenmaradt és északnyugati irányban természetes önvetődés útján terjedt. Az itt még erősen lősztartalmu homokon a feketefenyő kiválóan szép alakú fejlődéssel bir. 25—30 *m* magasság mellett sok törzsnek mellmagassági átmérője 40—50 *cm*, a hektáronkénti fatömeget pedig az ott időző erdőrendezőség 699 *m*³-ben állapította meg.

Ugyancsak még Gerebencz közelében szép fenyőcsemeterkertet volt alkalmunk látni, amelyben különösen a fekete- és simafenyő diszlett szépen, de a *Petraschek* Károly udvari tanácsos szíves ajándékaként a tavaszkor elvetett amerikai *Pinus ponderosa* var. *scopulorum* is biztató eredménnyel kelt ki.

A magas buczkák között kanyargó utunk ákác- és feketefenyő-erdősítések között vezetett, mignem egyik kimagasló buczka oldalán lévő nyiladékhöz értünk, ahol *Ajtay* kolléga a deliblati homokkötés módját mutatta be. Ez a módszer, amelyet t. olvasóink a deliblati homokpusztáról a közelebbi jövőben közzéteendő részletes ismertetésből meg fognak ismerni, ma már nincs alkalmazásban, mert nyílt futóhomok ma már Delibláton sincs! Az évszázados küzdelem a szélhajtotta homokkal tehát befejezést nyert s jellemző, hogy a bemutatás céljából egy nyiladék területét kellett előbb mesterségesen felsebezni, ismét „futóvá tenni“. *Ajtay* fejtegetéseit, miközben a munkások a borókaágakkal való takarást, az ákác ültetését és a *Festuca*-mag vetését végezték, osztrák vendégeink a szakadó eső dacára élénk érdeklődéssel követték.

Azután a buczka tetejére mentünk, amelyre a birtokkezelőség hálára kötelező módon emelvényt készítettett, hogy az ákácziatalos fölé emelkedve széttekinthessünk. Sajnos, a távolabbi környéket: a Dunát, a szerb hegyeket és a homokpuszta délkeleti kifujt részét, amely innen szép időben jól áttekinthető, nem láthattuk, de a közvetlen közelben elterülő egykori „kis Szahara“ hullámos terepét borító mostani ákácztengert mégsem fődte el az idő mostohasága előlünk s vendégeink ámulva nézték az előttük összefüggően elterülő 4000 kat. hold ákácztot. Itt tette Auersperg herczeg e sorok írója előtt azt a kijelentést, hogy ily nagyszabásu munka méltánylására alig talál mértéket.

Meredek buczkaoldalon leszállva, a völgyben egy asztalon *Ajtay* figyelmessége összegyűjtötte az ottani homokkőképződményeknek és elmeszesedett növényrészeknek szép kollekcióját, amely szintén élénk érdeklődésre talált.

Némileg megjavult időben folytattuk azután utunkat, amely eleinte ákáczosokban, majd később még be nem erdősitett, de természetes uton megkötődött területeken vezetett át, ahol a sötétzöld, gyakran faalakú borókás a szömörce különféle vörös árnyalatokban pompázó lombzatától élénken elütött és a nyár, ezüst-hárs, törökmegegy és galagonya csoportjaival váltakozott.

Ilyen természetű a homokpusztának az a botanikailag igen érdekes része is, amely *természeti emlékek* van kijelölve s amelyen szintén áthaladtunk. Ez a botanikusoknak valóságos Mekkája s mi is láttunk ott egy botanikai ritkaságot, a *Commandra* nevű igénytelen cserjécskét, amelynek ottani tenyészetét 85 év előtt egy botanikus konstatálta, de azután senkisé sem bírta megtalálni, mignem 3 év előtt *Wagner* János aradi tanár ismét reá nem bukkant.

A természeti emlékből kilépve, d. u. 2 óra táján elértük a Rozsdás nevű legelőterületet és az ottani mélyfurásu kutat (200 m mély), melynek közelében tágas ponyvasátor alatt várt a jól megérdemelt ebéd. Itt csatlakozott a társasághoz *Koszits* Pál kir. jószágfelügyelő, a deliblati kincstári birtokkezelőség vezetője. Az ebédnél még sürgősebb teendőnk volt azonban a megrakott nagy tűz köré csoportosulni, hogy vizes ruháinkat szárítsuk és dermedt tagjainkat felmelegítsük.

Az ebéd közben *Koszits* jószágfelügyelő, üdvözölte a vendé-

geket. *Auersperg* Károly herczeg válaszában örömének adott kifejezést, hogy ezt a területet láthatták, amely nemrégén még homokpuszta, nemsokára az erdő- és mezőgazdasági művelésnek teljesen meg lesz hódítva. „Meghatott bennünket, mily elismeréssel adózott ma *Ajtay* erdőmérnök ur elődeinek, különösen *Mátyus* főerdésznek, aki megalapítója volt az itt alkalmazott erdősitési módnak; szerencsét kívánunk neki ahhoz, amit ő maga itt elért és alkotott. Mi Ausztriában egészen más vágásfordulókkal számolunk, mint Önök itt, Magyarországnak ezen a részén; tölgyeseik a 30—40 éves korban olyanok, aminőket mi Ausztriában 100 év alatt alig nevelhetünk s 30—40 éves vágásfordulóban Önök itt már hasznofát termelnek. Ma pedig oly területet láttunk, amelyet az erdőgazdának előbb meg kellett hódítania a fatenyészet részére, ami valóban mintaszerű módon történt. Kívánom, hogy *Ajtay* erdőmérnök ur érje meg azt az örömet, hogy az általa telepített erdőkben a vágásra érett fát le is arassa.“ *Koszits* jószágfelügyelőre és *Ajtay* erdőmérnökre üríti poharát.

A herczeg felszólalását követően *Bund* Károly emlékezett meg *Wessely*-ről, aki az első beható tanulmányt írta a homokpusztáról. Ugy véli, nem hagyhatjuk el ezt az erdészeti történetében nevezetes vidéket, hogy meg ne emlékezzünk *Wessely* Józsefről, akit 1871-ben a katonai kormány kiküldött a futóhomok tanulmányozására. Nagy buzgalommal fogott a homokpuszta tanulmányozásához, daczára annak, hogy a bécsi világkiállítás előkészületeivel is el volt foglalva. 1873-ban már megjelenik ismert műve az európai futóhomokterületekről, amelyben a homokpuszta természetét és a termőhelyi viszonyokat megszabó klimai befolyást helyesen fogta fel. Ő volt az első, aki reámutatott arra, hogy csak az erdőgazdaság bir jövővel ezen a területen. A kegyelet parancsolta egyszerű kötelességet teljesítünk, ha poharunkat és e pár pillanatot *Wessely* emlékének szenteljük, kinek két családtagját, vejét, *Petraschek* Károly udv. tanácsost és unokáját, *Petraschek* Károly Ottó törvényszéki birót körünkben tisztelhetjük.

Guttenberg Adolf lovag köszönetet mond azoknak, akik ezt a felette érdekes utat a programmba felvették. Az ákácztenger megismertette velünk azokat a sikereket, amelyeket az erdőtenyésztés itt elért s utunknak ezen erdőgazdaságilag nagyon érdekes

része után mint természetbarátok is nagy élvezetben részesültünk. Sok természeti emléket és védterületet látott már, de egyet sem, mely oly intim közvetlenséggel hatott reá, mint a reggel látott. A változatos terepalakulás, az öreg fák és borókatörzsek, a gazdag flóra s mindez az ősz szinompájában, ez elfelejtette velük az időjárás mostohaságát. Azokra üríti poharát, akik a hasznosat cselekedve, azt a széppel egyesítik!

Ebéd után a sátor mellett felállított különféle, ott alkalmazásban levő eszközöket tekintették meg vendégeink, azután a *Rozsdás* nevű kutat néztük meg, amelyben 200 m mélységben találtak jó artézi vizet, amely 47 m-ig a felszín alá önműködően emelkedik, onnan pedig benzinmótorral hajtott szivattyu emeli a felszínre.

A víz a csorda itatására szolgál. Természetes kut a homokpusztán alig van, régebben tehát a legelő jószág óriási utat tett meg napjában, hogy vízhez jusson, minek következtében nem gyarapodott, de nagy károkat is okozott. Most 3 artézi kut szolgáltatja a vizet e célra.

Négy óra táján újból kocsira ültünk és az új műuton derékban átszeltük a homokpusztát. Ez a műut magában véve is nevezetesség. Képzeljünk bemetszésekkel és helyenként tekintélyes töltésekkel rendesen szintezett utat, amelyen a kőalapot összevagdalt borókaágak, a kavicsburkolatot pedig kukoricaszárak és szalma pótolja. S bár a fa fuvarozásánál ez az ut erősen igénybe volt véve, mégis egészen jó karban volt. Kilométerje a nagy földmunkák miatt 2900 K-ba került.

Utunk többnyíre egészen fiatal ákácztelepitések között vezetett, amelyek helyenként külföldi fajokkal vannak kísérletképen elegyítve. Ezek között egyelőre a *Juniperus virginiana* (göbecses, rossz homokon) és az amerikai kőris biztatnak jó eredménnyel. Érdekes volt egy roppant buja növésű 11 éves ákáczállomány, amely a harmadik vágásfordulóban áll. A múlt évben került először gyérités alá, mikor is hektáronként 44 K 80 f jövedelem éretett el. (10% műfa, 40% vékony dorongfa, 50% rözse).

Elhagyva a homokpuszta területét Deliblat, községen át Temeskubinra (Kevevárára) viitt utunk, ahová már koromsötétben értünk s ahol *Fábry Géza* főszolgabíró ur fogadott szívesen. (Folyt. köv.)

